

Модернізація музейного простору в закладах освіти відповідно чинного законодавства. Вшанування Захисників України

Бутко Сергій Володимирович,

представник Українського інституту національної пам'яті в Чернігівській області

Закони України, яким повинен відповідати музей згідно державної політики національної пам'яті до 24 лютого 2022 року

- ☐ **ЗАКОН УКРАЇНИ «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні» (2006),**
- ☐ **ЗАКОН УКРАЇНИ «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» (2015),**
- ☐ **ЗАКОН УКРАЇНИ «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років» (2015),**
- ☐ **ЗАКОН УКРАЇНИ «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті» (2015),**
- ☐ **ЗАКОН УКРАЇНИ «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років» (2015),**
- ☐ **ЗАКОН УКРАЇНИ «Про внесення зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо заборони виготовлення та пропаганди георгіївської (гвардійської) стрічки» (2017),**
- ☐ **ЗАКОН УКРАЇНИ «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років» (редакція 2018),**
- ☐ **ЗАКОН УКРАЇНИ «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019),**
- ☐ **ЗАКОН УКРАЇНИ «Про корінні народи України» (2021).**

Повномасштабне відкрите збройне вторгнення російського агресора в Україну **дало новий потужний імпульс розвитку українського законодавства з державної політики національної пам'яті**

- **Закон України** «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну»,
- **Закон України** «**Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії**»,
- **Закон України** «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» (**в редакції 2023 р.**),
- **Закон України** «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність»,
- **Закон України** «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності».

Постанови Верховної Ради України

- **Постанова Верховної Ради України** «Про Заяву Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні» від 14.04.2022 р. № 2188-IX;
- **Постанова Верховної Ради України** «Про Заяву Верховної Ради України «Про визначення існуючого в Російській Федерації політичного режиму як рашизму та засудження його ідеологічних засад і суспільних практик як тоталітарних та людоненависницьких» від 02.05.2023 р. № 3078-IX;
- **Указ Президента України** «Про День Європи» від 8 травня 2023 року № 266/2023.

Про сучасну російсько-українську війну в українському законодавстві

Дати російської агресії, термінологія, російська пропаганда тощо

Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» (в редакції від 29.06.2023)

❑ Із преамбули Закону: «збройна агресія Російської Федерації розпочалася з неоголошених і прихованих вторгнень на територію України підрозділів збройних сил та інших силових відомств Російської Федерації, а також шляхом організації та підтримки терористичної діяльності, а **24 лютого 2022 року ПЕРЕРОСЛА** в повномасштабне збройне вторгнення на суверенну територію України».

❑ КОЛИ ПОЧАЛАСЯ РОСІЙСЬКА АГРЕСІЯ?

- «Датою початку тимчасової окупації Російською Федерацією **окремих територій України** є **19 лютого 2014 року**.
- **Окремі об'єкти нафтогазовидобування в межах континентального шельфу України** є окупованими Російською Федерацією з **19 лютого 2014 року**. Перелік таких об'єктів визначається Кабінетом Міністрів України.
- **Автономна Республіка Крим та місто Севастополь** є тимчасово окупованими Російською Федерацією з **20 лютого 2014 року**.
- Окремі території України, що входять до складу **Донецької та Луганської областей**, є окупованими Російською Федерацією (у тому числі окупаційною адміністрацією Російської Федерації) починаючи з **7 квітня 2014 року**» (пункт 2 стаття 1 ЗАКОНУ).

Як правильно називати загарбану ворогом українську територію, ворогів тощо

- **«збройні формування Російської Федерації - регулярні з'єднання і підрозділи, підпорядковані Міністерству оборони Російської Федерації, підрозділи та спеціальні формування, підпорядковані іншим силовим відомствам Російської Федерації, їхні радники, інструктори та іррегулярні незаконні збройні формування, озброєні банди та групи найманців, створені, підпорядковані, керовані та фінансовані Російською Федерацією, а також за допомогою окупаційної адміністрації Російської Федерації, яку складають її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та підконтрольні Російській Федерації самопроголошені органи, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України» (пункт 4 частини 1 статті 1⁻¹ ЗАКОНУ);**
- **«окупаційна адміністрація Російської Федерації - сукупність державних органів і структур Російської Федерації, функціонально відповідальних за управління тимчасово окупованими територіями та підконтрольних Російській Федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних повноважень на тимчасово окупованих територіях та які виконували чи виконують властиві органам державної влади чи органам місцевого самоврядування функції на тимчасово окупованій території України, в тому числі органи, організації, підприємства та установи, включаючи правоохоронні та судові органи, нотаріусів та суб'єктів адміністративних послуг» (пункт 6 частини 1 статті 1⁻¹ ЗАКОНУ);**

У медіа пишуть «ТОТ» і «ДЕОКУПАЦІЯ». Що це?

- **«тимчасово окупована Російською Федерацією територія України (тимчасово окупована територія)** - це частини території України, в межах яких збройні формування Російської Федерації та окупаційна адміністрація Російської Федерації встановили та здійснюють **фактичний контроль або** в межах яких збройні формування Російської Федерації встановили та здійснюють **загальний контроль з метою встановлення окупаційної адміністрації Російської Федерації»** (пункт 4 частини 1 статті 1⁻¹ ЗАКОНУ);
- **«деокупація** - комплекс заходів державної політики, наслідком яких є повна відсутність на території України, що була тимчасово окупована, збройних формувань Російської Федерації і окупаційної адміністрації Російської Федерації та встановлення загального ефективного контролю України на цій території (повернення тимчасово окупованої території під загальну юрисдикцію України та відновлення конституційного ладу України на цій території)» (пункт 3 частини 1 статті 1⁻¹ ЗАКОНУ).

ПАМ'ЯТАЄМО! НАБЛИЖАЄМО КРОК ЗА КРОКОМ!

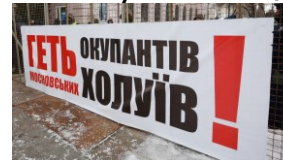
- «Тимчасово окупована Російською Федерацією територія України (далі - тимчасово окупована територія) є **невід'ємною частиною території України**, на яку поширюється дія Конституції та законів України, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України» (пункт 1 статті 1 ЗАКОНУ).

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність»

❑ **Із статті 111⁻¹. Колабораційна діяльність** **КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ**

- Публічне заперечення громадянином України здійснення збройної агресії проти України, встановлення та утвердження тимчасової окупації частини території України або публічні заклики громадянином України до підтримки рішень та/або дій держави-агресора, збройних формувань та/або окупаційної адміністрації держави-агресора, до співпраці з державою-агресором, збройними формуваннями та/або окупаційною адміністрацією держави-агресора, до невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України.
- Добровільне зайняття громадянином України посади, не пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора.
- Здійснення громадянином України пропаганди у закладах освіти незалежно від типів та форм власності з метою сприяння здійсненню збройної агресії проти України, встановленню та утвердженню тимчасової окупації частини території України, уникненню відповідальності за здійснення державою-агресором збройної агресії проти України, а також дії громадян України, спрямовані на впровадження стандартів освіти держави-агресора у закладах освіти.
- Передача матеріальних ресурсів незаконним збройним чи воєнізованим формуванням, створеним на тимчасово окупованій території, та/або збройним чи воєнізованим формуванням держави-агресора, та/або провадження господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором, незаконними органами влади, створеними на тимчасово окупованій території, у тому числі окупаційною адміністрацією держави-агресора.
- Добровільне зайняття громадянином України посади, пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора, або добровільне обрання до таких органів, а також участь в організації та проведенні незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території або публічні заклики до проведення таких незаконних виборів та/або референдумів на тимчасово окупованій території.
- Організація та проведення заходів політичного характеру, здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором та/або його окупаційною адміністрацією, спрямованих на підтримку держави-агресора, її окупаційної адміністрації чи збройних формувань та/або на уникнення нею відповідальності за збройну агресію проти України, за відсутності ознак державної зради, активна участь у таких заходах.
- Добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території, а також добровільна участь громадянина України в незаконних збройних чи воєнізованих формуваннях, створених на тимчасово окупованій території, та/або в збройних формуваннях держави-агресора чи надання таким формуванням допомоги у веденні бойових дій проти Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізовувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України.

**Закон України «Про
заборону пропаганди
російського нацистського
тоталітарного режиму,
збройної агресії
Російської Федерації як
держави-терориста проти
України, символіки
воєнного вторгнення
російського нацистського
тоталітарного режиму в
Україну»** від 22 травня 2022 року № 2265-IX

Держава-терорист

- Держава, яка **відкрито**, з використанням власних збройних сил, інших збройних формувань, або **приховано**, з використанням збройних формувань, що діють від імені та (або) в інтересах такої держави, вчиняє терористичні акти, акти міжнародного тероризму (пункт 1 частини 1 статті 1 ЗАКОНУ).

Органи держави-терориста (держави-агресора)

- Органи державної влади, у тому числі правоохоронні органи (міліція, поліція тощо), збройні сили, органи судової влади, внутрішні війська, підрозділи спеціального призначення, органи, відповідальні за охорону та захист державного кордону, органи, відповідальні за здійснення податкової та митної політики, органи, відповідальні за проведення дізнання або досудового (попереднього) слідства, прокуратура, органи, відповідальні за державну безпеку або безпеку вищого керівництва держави-терориста (держави-агресора), **підрозділи, відповідальні за виконання миротворчих місій, інші збройні, військові, воєнізовані, парамілітарні або інші силові формування держави-терориста (держави-агресора), їх складові або структурні підрозділи, у тому числі формування, найменування яких не відповідають офіційним назвам, прийнятим у державі-терористі (державі-агресорі), але які за здійснюваними функціями належать до зазначених органів чи формувань, а також засоби масової інформації, в яких держава-терорист (держава-агресор) має частку власності (корпоративних прав) безпосередньо або через третіх осіб, у тому числі через органи державної влади, органи місцевого самоврядування, державні підприємства тощо**(пункт 2 частини 1 статті 1 ЗАКОНУ).

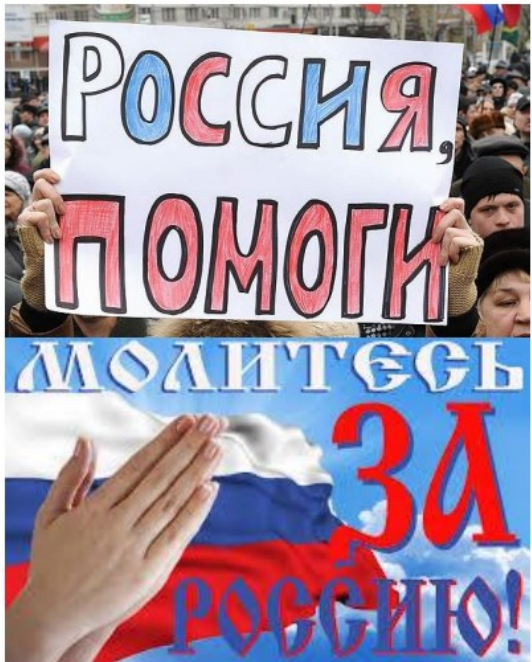
Пропаганда

- Пропаганда російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України - поширення інформації, спрямованої **на підтримку або виправдання** злочинного характеру діяльності Російської Федерації, органів держави-терориста (держави-агресора), їх посадових осіб, працівників, службовців (у тому числі військовослужбовців) та (або) представників, які відкрито або приховано діють від імені Російської Федерації на території України або з територій інших держав проти України; **публічне заперечення**, у тому числі через засоби масової інформації або з використанням мережі Інтернет, злочинного характеру збройної агресії Російської Федерації проти України; **публічне використання** символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну, використання, створення, поширення продукції, що містить таку символіку, в Україні та (або) за кордоном (**пункт 3 частини 1 статті 1 ЗАКОНУ**).

Символіка воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну - символіка, що, **зокрема**, включає:

- а) латинські літери "**Z**", "**V**", що використовуються як символи воєнного вторгнення в Україну у спосіб та відповідно до ознак, визначених [статтею 2](#) цього Закону;
- б) **офіційну або неофіційну символіку (емблеми) збройних сил Російської Федерації**, у тому числі її сухопутних військ, повітряно-космічних сил, військово-морського флоту, ракетних сил стратегічного призначення, повітряно-десантних військ, сил спеціальних операцій, інших збройних формувань та (або) органів держави-терориста (держави-агресора) **(пункт 4 частини 1 статті 1 ЗАКОНУ)**.

Пропаганда російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України

Z	РОССИЙСКИЕ ВОЙСКА, НАСТУПАЮЩИЕ С ВОСТОКА
⌌	РОССИЙСКИЕ ВОЙСКА, НАСТУПАЮЩИЕ ИЗ КРЫМА
○	РОССИЙСКИЕ ВОЙСКА, НАСТУПАЮЩИЕ ИЗ БЕЛАРУСИ
V	МОРСКАЯ ПЕХОТА РОССИИ
X	ОТРЯДЫ КАДЫРОВА
A	СПЕЦНАЗ («АЛЬФА», СОБР И Т.Д.)
	РОССИЙСКИЕ ВЕРТОЛЕТЫ - СЕРОГО ЦВЕТА (НЕКОТОРЫЕ БЕЗ ОПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ ЗНАКОВ). УКРАИНСКИЕ ВЕРТОЛЕТЫ - КАМУФЛЯЖНОЙ РАСКРАСКИ, ГОЛУБЫЕ ИЛИ ТЕМНО-ЗЕЛЕНЫЕ

**Стаття 2. «Заборона пропаганди
російського нацистського
тоталітарного режиму, збройної агресії
Російської Федерації як держави-
терориста проти України» ЗАКОНУ**

Російська Федерація

- **Російська Федерація є державою-терористом**, однією з цілей політичного режиму якої є **геноцид** Українського народу, фізичне знищення, масові вбивства громадян України, вчинення міжнародних злочинів проти цивільного населення, використання заборонених методів війни, руйнування цивільних об'єктів та об'єктів критичної інфраструктури, штучне створення гуманітарної катастрофи в Україні або окремих її регіонах.

Політичний режим Російської Федерації

- Політичний режим Російської Федерації є **нацистським** ЗА СВОЄЮ СУТТЮ І ПРАКТИКОЮ та ідеологічно **наслідує** націонал-соціалістичний (нацистський) тоталітарний режим.

Пропаганда російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України **забороняється**.

Використання символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну відповідно до умов, визначених цією статтею, **є** **окремим видом пропаганди** російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України.

Використанням символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну, зокрема, є:

- **1)** використання латинських літер "**Z**", "**V**" окремо (без правомірного контексту або в контексті виправдання збройної агресії проти України чи інших воєнних дій) або шляхом заміни цими літерами кириличних літер "**З**", "**С**", "**В**", "**Ф**" чи інших літер в окремих словах з візуальним акцентом на цих літерах;
- **2)** використання символіки збройних сил Російської Федерації, у тому числі її сухопутних військ, повітряно-космічних сил, військово-морського флоту, ракетних сил стратегічного призначення, повітряно-десантних військ, сил спеціальних операцій, інших збройних формувань та (або) органів держави-терориста (держави-агресора).

5. Символіка воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну вважається використаною, якщо вона розміщена:

- **1)** на носіях, поверхнях публічного простору, у тому числі рекламних засобах (носії зовнішньої, внутрішньої реклами), транспортних засобах, а також у друкованих матеріалах (плакатах, листівках тощо), на одязі тощо;
- **2)** у місцях проведення масових заходів політичного, освітнього, релігійного, культурного, наукового або іншого характеру, розважальних заходів та заходів для дітей;
- **3)** в агітаційних матеріалах, крім матеріалів, спрямованих на протидію збройній агресії Російської Федерації проти України;
- **4)** у рекламі на телебаченні, радіо, в засобах масової інформації, мережі Інтернет;
- **5)** у повідомленнях у соціальних мережах у мережі Інтернет;
- **6)** у творах (фільмах, передачах, відеоблогах тощо), інших об'єктах авторського права і (або) суміжних прав, створених після 24 лютого 2022 року.

НЕ мають ознак пропаганди, зокрема:

- 1) у творах, матеріалах (включаючи матеріали соціальної, політичної реклами, передвиборної агітації, агітації всеукраїнського референдуму), вироблених та (або) поширених **з метою засудження** російського нацистського тоталітарного режиму, воєнного вторгнення в Україну, якщо ця мета виражена в очевидній формі, виходячи зі змісту відповідного твору, матеріалу;
- 2) у фотографічних творах, інформаційних, інформаційно-аналітичних творах, матеріалах засобів масової інформації (статті, передачі, повідомлення в соціальних мережах), якщо такі твори, матеріали **відповідають хоча б одній з наведених ознак**:
 - а) фіксують факт агресії, незаконного перебування збройних сил або інших представників чи прибічників держави-терориста (держави-агресора);
 - б) фіксують матеріальні носії, що були у користуванні представників чи прибічників держави-терориста (держави-агресора);
 - в) фіксують факти виправдання агресії державою-терористом (державою-агресором) чи її представниками;
 - г) **НЕ** спрямовані на підтримку, пропаганду або виправдання збройної агресії Російської Федерації проти України чи інших військових дій проти України, або на маніпулювання суспільною свідомістю з метою створення позитивного образу держави-терориста (держави-агресора), органів держави-терориста (держави-агресора), посадових осіб, працівників або службовців (у тому числі військовослужбовців) та (або) представників органів держави-терориста (держави-агресора);
- 3) у торговельних марках, заявлених на реєстрацію у встановленому законом порядку або які в інший спосіб отримали правову охорону **до** 24 лютого 2022 року, у торговельних марках, що мають міжнародну реєстрацію, отриману **до** 24 лютого 2022 року, або у торговельних марках, що визнані у встановленому законом порядку добре відомими **до** 24 лютого 2022 року, які використовуються відповідно до законодавства у сфері охорони прав на торговельні марки;
- 4) на **трофейній** техніці, що використовується з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил України, іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями, правоохоронними органами України;
- 5) для визначення номіналів поштових марок України, видання яких покладено на національного оператора поштового зв'язку, якщо такі знаки поштової оплати введені в обіг **до** 24 лютого 2022 року;
- 6) **в експозиціях музеїв, тематичних виставках, Музейному фонді України, а також бібліотечних фондах на різних носіях інформації**;
- 7) **у процесі наукової діяльності, в тому числі під час наукових досліджень та поширення їх результатів у не заборонений законодавством України спосіб**;
- 8) **під час викладення або реконструкції (зокрема історичної) історичних подій**;
- 9) **у посібниках, підручниках та інших матеріалах наукового, освітнього і навчального характеру, які використовуються у навчальному, навчально-виховному та освітньому процесах**.

Закон України «Про корінні народи України»

КОРІННІ НАРОДИ УКРАЇНИ

ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНОПРОЄКТУ №5506

● КРИМСЬКІ ТАТАРИ

● КАРАЇМИ

● КРИМЧАКИ

ОЗНАКИ КОРІННОГО НАРОДУ УКРАЇНИ:

- Автохтонна етнічна спільнота, яка сформувалася на території України
- Є носієм самобутньої мови і культури
- Має традиційні, соціальні, культурні або представницькі органи
- Самоусвідомлює себе корінним народом України
- Є етнічною меншістю
- Не має власного державного утворення за межами України

Центр
громадського моніторингу
та контролю

▼ ВИЗНАЧЕНО ПОНЯТТЯ «КОРІННИЙ НАРОД УКРАЇНИ»

автохтонна
етнічна
спільнота

має
представницькі
органи

сформований
на території
України

етнічна меншість
у складі
населення

носій
самобутньої
мови,
культури

не має власного
державного
утворення за
межами України

▼ КОРІННИМИ НАРОДАМИ НА ТЕРИТОРІЇ КРИМУ ВИЗНАНО

*відповідно до перепису населення у 2001 р.

кримські татари

**243 433 –
251 000 осіб**

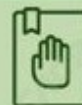
караїми

671 особа

кримчаки

406 осіб

ВСТАНОВЛЕНО
СТАТУС КОРИННИХ
НАРОДІВ

ВИЗНАЧЕНО
ГАРАНТІЇ ЩОДО
ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ

▼ НАДАНО ПРАВО НА

самовизначення

рівний правовий
захист

власну національну
символіку

навчання рідною
для них мовою

▼ ВСТАНОВЛЕНО МОЖЛИВІСТЬ

створювати
заклади освіти, ЗМІ

фінансувати
представницькі
органи з бюджету

отримувати
держпідтримку для ЗМІ

Постанова Верховної Ради
України «Про Заяву Верховної
Ради України «Про вчинення
Російською Федерацією
геноциду в Україні» від
14.04.2022 р. № 2188-IX

Ознаки геноциду (з преамбули)

- «беручи до уваги, що заявленою метою нового етапу збройної агресії з боку Російської Федерації є «**денацифікація**» України, за якою фактично приховуються справжні мотиви російської агресії - **знищення Українського народу, його самобутності та позбавлення його права на самостійний розвиток**;
- беручи до уваги вчинені на тимчасово окупованих Російською Федерацією територіях України дії щодо **заборони** використання української мови та україномовних книг, знищення таких книг, **невідкладного запровадження** освіти російською мовою та з російським ідеологічним спрямуванням;
- враховуючи **послідовність і системність** політики Російської Федерації, **націленої на масове знищення** населення України, порушення суверенітету і територіальної цілісності України та **ліквідації** національної державності України;
- беручи до уваги, що дії Збройних сил Російської Федерації на території України проти цивільного населення здійснюються з наміром **знищити**, повністю або частково, Український народ як **окрему** національну спільність;
- враховуючи, що **караними діями згідно з нормами міжнародного права**, зокрема, згідно з положеннями Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, є вчинення геноциду, змова з метою вчинення геноциду, пряме й публічне підбурювання до вчинення геноциду, замах на вчинення геноциду, співучасть у вчиненні геноциду;
- беручи до уваги, що окреслені вище діяння **наявні у діях політичного керівництва та Збройних сил Російської Федерації, її посадових осіб, засобів масової інформації**».

Постанова Верховної Ради України «Про
Заяву Верховної Ради України «Про
визначення існуючого в Російській
Федерації політичного режиму як рашизму
та засудження його ідеологічних засад і
суспільних практик як тоталітарних та
людоненависницьких» від 02.05.2023 р.
№ 3078-IX

Рашизм

- **Новий** різновид тоталітарної ідеології та практики, який лежить в основі режиму, що сформувався у Російській Федерації під керівництвом президента В.Путіна та ґрунтуються на **традиціях російського шовінізму й імперіалізму, практиках комуністичного режиму СРСР та націонал-соціалізму.**

ОЗНАКИ РАШИЗМУ

- «системні порушення прав та основоположних свобод людини;
- культ сили та мілітаризм;
- культ особи очільника та сакралізація інститутів держави;
- **самозвеличування Росії та росіян за рахунок насильницького пригнічення та/або заперечення існування інших народів;**
- **використання з метою реалізації експансіоністської державної політики практики поширення серед інших народів російської мови та культури, російської православної церкви, медіа, політичних та громадських інституцій, пропагування ідей «русского мира»;**
- систематичне порушення норм і принципів міжнародного права, суверенних прав інших держав, їхньої територіальної цілісності та міжнародно визнаних кордонів, недотримання принципу незастосування та погрози застосування сили;
- створення, фінансування та збройна підтримка незаконних збройних формувань та сепаратистських рухів на територіях інших суверенних держав, створення та підтримка терористичних організацій;
- використання заборонених методів ведення війни та системне вчинення воєнних злочинів та злочинів проти людяності;
- систематична організація та провадження масових вбивств, страт, катувань, депортацій, створення штучних умов для виникнення голоду та інших видів масового фізичного терору, геноциду, переслідування з етнічних, національних, релігійних, політичних та інших мотивів;
- регулярне застосування до інших країн практики економічного та енергетичного шантажу;
- регулярне висування погроз у застосуванні проти інших країн ядерної зброї та створення техногенних катастроф».

НАСЛІДКИ РАШИЗМУ

- «стверджуючи, що розв'язана проти України **війна** є прямим наслідком політики режиму рашизму;
- визнаючи, що ідеологічні засади та політика рашизму становлять загрозу міжнародному порядку та безпеці **всього людства, сучасного світу та демократії**».

Закон України **«Про засудження та** **заборону пропаганди** **російської імперської** **політики в Україні і** **деколонізацію топонімії»**

Про висвітлення та оцінки
минулого відповідно
законодавства з деколонізації

Стаття 1. Сфера дії Закону
1. Цей Закон визначає правові засади **засудження** російської імперської політики в Україні, **заборони** пропаганди її символіки та встановлює **порядок ліквідації** символіки російської імперської політики.

УВАГА!!!

- Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» від 9 квітня 2015 р. № 317-VIII
- **є невід'ємною складовою**
- Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» від 21 березня 2023 р. № 3005-IX.

Мета та підстави прийняття цього Закону (з преамбули)

- З метою **захисту** національних інтересів, національної безпеки, забезпечення прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави,
- враховуючи **повномасштабну агресивну війну**, яку Російська Федерація розв'язала і веде проти України та Українського народу з порушенням норм міжнародного права, вчиняючи злочини проти людяності,
- зважаючи на те, що **метою збройної агресії Російської Федерації** є позбавлення Українського народу незалежності і суверенітету та повернення його до стану залежності, **ЯК БУЛО ЗА ЧАСІВ** Російської імперії та Союзу Радянських Соціалістичних Республік,

Символіка російської імперської політики

ЯК ЇЇ РОЗПІЗНАТИ?

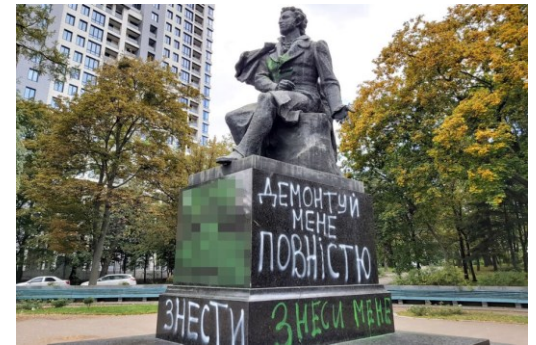
Пропаганда російської імперської політики

ЩО ТАКЕ ПРОПАГАНДА РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРСЬКОЇ ПОЛІТИКИ?

- Публічна **глорифікація** або **виправдання** російської імперської політики.
- Публічне **використання** продукції, що містить **символіку** російської імперської політики, крім передбачених законом винятків.
- Публічне **заперечення** злочинів і репресій проти українського народу.

- Публічна **глорифікація** або **виправдання** російської імперської політики, **поширення** інформації, спрямованої на виправдання російської імперської політики, а також **публічне використання** продукції, що містить символіку російської імперської політики, **публічне заперечення** злочинів (репресивних заходів) проти Українського народу.

Російська імперська політика **(російська колоніальна політика)**

- «Система заходів, що здійснювалися органами управління, збройними формуваннями, політичними партіями, недержавними організаціями, установами, підприємствами, групами чи окремими громадянами (підданими) **Російського царства (Московського царства), Російської імперії, Російської республіки, Російської держави, Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки, Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки, Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Російської Федерації, спрямованих на підкорення, експлуатацію, асиміляцію Українського народу»**.

Система заходів спрямованих на підкорення, експлуатацію, асиміляцію Українського народу

kremlin.ru

Президент России | События | Структура | Видео и фото | Документы | Контакты | Поиск

Статья Владимира Путина
«Об историческом единстве русских и украинцев»

12 июля 2021 года, 17:00

Стаття Володимира Путіна
«Про історичну єдність росіян та українців»

12 июля 2021 года, 17:00

УКРАЇНЬСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ –
ГОЛОВНА МІШЕНЬ
РОСІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Зверніть увагу!

➤ **Хронологічні рамки визначення російської імперської політики:**

- ❖ **Російське царство (Московське царство)** - Великий князь московський Іван IV Грозний у 1547 р. самопроголосив себе царем.
- ❖ **Російська імперія** - Московський цар Петро I у 1721 р. самопроголосив себе імператором Російської імперії.
- ❖ **Російська республіка** - російська держава, що існувала на території, підконтрольній Тимчасовому уряду у межах колишньої Російської імперії у період від Лютневої революції 23 лютого (8 березня) 1917 р. до більшовицького перевороту 25 жовтня (7 листопада) 1917 р.

- ❖ **Російська держава** - держава, проголошена Актом Уфимської Державної наради від 23 вересня 1918 р. (Конституцією Уфимської Директорії) «**про утворення всеросійської верховної влади**» в ім'я «**відновлення державної єдності та незалежності Росії**», які постраждали в результаті революційних подій 1917 р., встановлення радянської влади і підписання радянським урядом Берестейського миру.
- ❖ **Російська Соціалістична Федеративна Радянська Республіка** існувала з листопада 1917 р. до 1936 р.
- ❖ **Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка** існувала з 1936 р. до 1991 р.
- ❖ **Російська Федерація** з грудня 1991 р. до нашого часу.

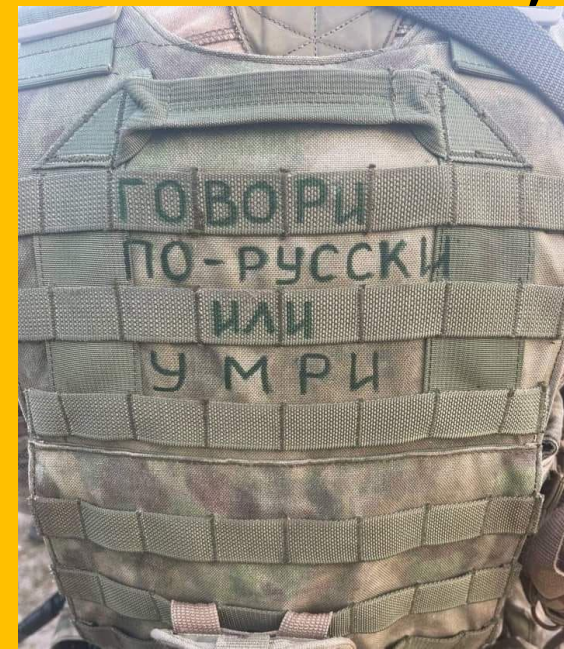
У 1917-1991 рр. в Україні здійснювалася російська імперська політика

- **Комуністичний тоталітарний режим 1917-1991 років в Україні визнається злочинним і таким, що здійснював політику державного терору.**
- **Російська імперська політика (російська колоніальна політика) здійснювалася Російською Соціалістичною Федеративною Радянською Республікою, Російською Радянською Федеративною Соціалістичною Республікою, Союзом Радянських Соціалістичних Республік.**

Русифікація

- Складова російської імперської політики, спрямована на **нав'язування** використання російської мови, **пропагування** російської культури **як вищих** порівняно з іншими національними мовами та культурами, **витіснення** з ужитку української мови, **звуження** українського культурного та інформаційного простору.

Українофобія

- **Дискримінаційні** дії, публічно висловлені заклики, у тому числі в медіа, у літературних та мистецьких творах, що **заперечують** суб'єктність Української держави, української нації, **боротьбу** проти підкорення, експлуатації, асиміляції Українського народу, а також **правомірність захисту** політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитку української національної державності, науки, культури, **зневажають** питомі етнокультурні ознаки українців, ігнорують українську мову та культуру.

Українофобія

УВАГА! В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ТА МУЗЕЙНОМУ ПРОСТОРІ **НЕ** МОЖНА ОЦІНЮВАТИ ОКУПАНТІВ, ПРЕДСТАВНИКІВ ДЕРЖАВИ-АГРЕСОРА – ДЕРЖАВИ – ТЕРОРИСТА ЗА **ЕТНО-НАЦІОНАЛЬНИМИ ОЗНАКАМИ**

- «поневолені народи Російської Федерації - народи, що **втратили** національну незалежність внаслідок агресії Російського царства (Московського царства), Російської імперії, Російської республіки, Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки, Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки, Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Російської Федерації і право на самовизначення яких **продовжує обмежуватися** російським нацистським тоталітарним режимом» (пункт 5 частини 1 статті 2 ЗАКОНУ).

Символіка російської імперської політики

**Пункт 4 частини 1 статті 2
ЗАКОНУ:**

**БУДЬ-ЯКЕ зображення державних прапорів,
гербів та інших символів** Російського царства
(Московського царства), Російської імперії, Російської
республіки, Російської держави, Російської
Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки,
Російської Радянської Федеративної Соціалістичної
Республіки, Союзу Радянських Соціалістичних
Республік, Російської Федерації

Символіка російської імперської політики

Герб Російського царства
(Московського царства)

Герб Російської імперії
(великий, середній, малий)

Символіка російської імперської політики

Емблема Російської
республіки

Герб Російської держави

Символіка російської імперської політики

Герб Російської
Соціалістичної Федеративної
Радянської Республіки

Герб Російської Радянської
Федеративної Соціалістичної
Республіки

Символіка російської імперської політики

Герб Союзу Радянських
Соціалістичних Республік
(СРСР)

Герб Російської Федерації

Отримали нагороду **Героя Радянської Союзу** за те, що **брали участь** або сприяли реалізації російської імперської політики

✓ **Одна із форм російської імперської політики – агресивна зовнішня політика (у даному випадку СРСР).**

□ *НАПРИКЛАД:*

- Агресія СРСР проти незалежної Фінляндії в 1939-1940 рр.
- Агресія СРСР проти Польщі в 1939 р.
- Агресія СРСР проти Афганістану в 1979-1989 рр. ТОЩО...

❖ **Меморіальні об'єкти на честь осіб, які отримали нагороду Героя СРСР за участь в агресивній зовнішній політиці СРСР, необхідно **прибрати** з публічного простору (**демонтувати**), а топонімічні назви **перейменувати**.**

- 6) **ГІМНИ** Російської імперії, Російської республіки, Російської держави, Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки, Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки, Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Російської Федерації **чи їх фрагменти;**

- в) **зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи, присвячені особам, які обіймали керівні посади** в органах влади і управління, політичних організаціях, партіях, збройних формуваннях Російського царства (Московського царства), Російської імперії, Російської республіки, Російської держави, Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки, Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки, Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Російської Федерації, територіальних утворень, адміністративно-територіальних одиниць, у тому числі невизнаних, що **створювалися під час реалізації російської імперської політики на окупованих, анексованих чи в інший спосіб зайнятих** Російським царством (Московським царством), Російською імперією, Російською республікою, Російською державою, Російською Соціалістичною Федеративною Радянською Республікою, Російською Радянською Федеративною Соціалістичною Республікою, Союзом Радянських Соціалістичних Республік, Російською Федерацією територіях, і **брали участь або сприяли реалізації російської імперської політики** *(крім зображень, пам'ятників, пам'ятних знаків, написів, присвячених особам, пов'язаним із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури)*, **працівникам радянських органів державної безпеки всіх рівнів;**

ПРИКЛАД зображення: ікони (настінний розпис тощо)

Ніколая II в церквах Української православної церкви Московського патріархату

- У [Спасо-Преображенському соборі в Чернігові](#) зафіксовано російську імперську символіку - ікону Ніколая II, останнього імператора Російської імперії, та його сім'ї.
- НАГАДАЄМО: в 1996 р. спеціальна Синодальна комісія Російської православної церкви винесла позитивний вердикт щодо канонізації Царських мучеників, але на Архієрейському соборі РПЦ у 1997 р. рішення про його «прославлення» не було прийнято. Частина єпископів висловилися категорично проти, а абсолютна більшість зайняла вичікувальну позицію. У травні 2000 р. президентом Російської Федерації став В. Путін. Вже у серпні 2000 р. Архієрейський собор РПЦ ухвалив рішення про канонізацію Ніколая Кривавого (саме кривавим він увійшов в історію, таким його сприймав народ у той час).
- ***Ніколай II був останнім російським імператором (1894—1917), проводив російську імперську політику (російську колоніальну політику).***

ПРО ГОЛІВ КОЛГОСПІВ

❖ Вони теж відносяться до влади та управління комуністичного тоталітарного режиму.

❖ **ЧОМУ?**

❖ Колгоспи наприкінці 1920-х – першій половині 1930-х років створювалися для організації системного закріпачення селянства, позбавлення його власності та засобів виробництва (економічні свободи), безмежного пограбування селян і сільського господарства, **тримання селян у покорі владі...**

❖ Отже, керівники та управлінські структури колгоспів, які були державною власністю по факту, **виконували функції російської імперської політики – тоталітарної держави.**

- **г) зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи,** присвячені особам, які публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, **підтримували, глорифікували або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії** (*крім зображень, пам'ятників, пам'ятних знаків, написів, присвячених особам, пов'язаним із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури*);
- **г') зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи,** присвячені **подіям**, пов'язаним із здійсненням російської імперської політики (*крім зображень, пам'ятників та пам'ятних знаків, пов'язаних з опором і вигнанням нацистських окупантів з України, із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури*);

Приклад щодо підпункту «г» пункту 4 частини 1 статті 2 Закону (щодо меморіальних об'єктів та топонімічних назв)

- Письменник **ВОЛОДИМИР КОРОЛЕНКО**: У 2002 р. у Москві побачила світ книжка Володимира Короленка «**Была бы жива Россия**». До неї ввійшли невідомі **публікації** письменника останніх років його життя.
- Так, у статті «**Український шовінізм**», написати яку Короленка підштовхнув інцидент, що стався у Харкові навесні 1918 р., коли під час виступу відомого есера Лебєдєва харків'яни почали вимагати, щоб той виголошував промову українською мовою, він побачив «**....грубе національне зазнайство і марнославство...**».
- У статті «**Трагедія колишніх офіцерів**»: «**...Я вважаю, що програма ген. Денікіна, якщо її провести до кінця, дає приблизно те, на чому могло б урешті-решт заспокоїтися розбурхане море російського життя для відпочинку і нового руху...**».
- НЕ уявляв собі можливим розпад імперії: «**для Росії повернення до старого немислиме... Росія може стати єдиною в істинно демократичному сенсі тільки шляхом децентралізації і автономії областей...**».

Приклад щодо підпункту «Г» пункту 4 частини 1 статті 2 Закону (щодо меморіальних об'єктів та топонімічних назв)- присяга в лави збройних сил СРСР та глорифікація агресії СРСР проти Афганістана...

- **д) зображення гасел, цитат осіб, які обіймали керівні посади в органах влади і управління, політичних організаціях, партіях, збройних формуваннях Російського царства (Московського царства), Російської імперії, Російської республіки, Російської держави, Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки, Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки, Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Російської Федерації, територіальних утворень, адміністративно-територіальних одиниць, у тому числі невизнаних, що створювалися під час реалізації російської імперської політики на окупованих, анексованих чи в інший спосіб зайнятих Російським царством (Московським царством), Російською імперією, Російською республікою, Російською державою, Російською Соціалістичною Федеративною Радянською Республікою, Російською Радянською Федеративною Соціалістичною Республікою, Союзом Радянських Соціалістичних Республік, Російською Федерацією територіях, і брали участь або сприяли реалізації російської імперської політики, публічно, у тому числі в медіа, у літературних та інших мистецьких творах, підтримували, глорифікували або виправдовували російську імперську політику, закликали до русифікації чи українофобії** (крім зображень гасел, цитат, пов'язаних із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури), **працівників радянських органів державної безпеки всіх рівнів;**

- е) зображення, написи, пов'язані із **глорифікацією і виправданням російської імперської політики;**

Теж саме стосується і всіх назв

- «назви областей, районів, населених пунктів, районів у містах, скверів, бульварів, вулиць, провулків, узвозів, проїздів, проспектів, площ, майданів, набережних, мостів, інших об'єктів топонімії населених пунктів, підприємств, установ, організацій на території України, яким присвоєні імена або псевдоніми осіб, які відповідають критеріям, встановленим підпунктами "в" і "г" цього пункту, назви подій, пов'язаних із реалізацією російської імперської політики, назви російських міст та інших географічних, історичних та культурних об'єктів Російської Федерації, що не пов'язані безпосередньо із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності, науки, культури або з культурою поневолених народів Російської Федерації» (підпункт «є» пункту 4 частини 1 статті 2 ЗАКОНУ)

Стаття 3 Закону

**Російська імперська політика визнається
злочинною та засуджується**

ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ!

- **Стаття 4.** Заборона пропаганди російської імперської політики
- **1. Пропаганда російської імперської політики та її символіки забороняється.**
- **2. Присвоєння** географічним об'єктам, юридичним особам та об'єктам права власності назв, що глорифікують, увічнюють, пропагують або містять символіку російської імперської політики, а також держави-терориста (держави-агресора) або її визначні, пам'ятні, історичні та культурні місця, населені пункти, дати, події, забороняється.
- **Стаття 5.** Заборона використання та пропаганди символіки російської імперської політики
- **1. Виготовлення, поширення, а також публічне використання** символіки російської імперської політики в Україні забороняються.

НЕ забороняється

- ✓ 1) у приватних колекціях та приватних архівних зібраннях;
- ✓ 2) як об'єктів антикварної торгівлі;
- ✓ 3) на документах державних органів, органів місцевого самоврядування (місцевих органів державної влади і управління), прийнятих чи виданих до набрання чинності цим Законом;
- ✓ 4) на документах, виданих закладами освіти та науки, підприємствами, установами, організаціями до набрання чинності цим Законом;
- ✓ 5) на об'єктах всесвітньої спадщини;
- ✓ 6) на намогильних спорудах, розташованих на території місць поховань, місць почесного поховання на території кладовища;
- ✓ 7) на державних нагородах, ювілейних медалях та інших відзнаках, якими нагороджувалися особи до набрання чинності цим Законом, а також на документах, що посвідчують нагородження ними;
- ✓ 8) у Музейному фонді України, Національному архівному фонді України, а також бібліотечних фондах на різних носіях інформації;
- ✓ 9) на оригіналах бойових знамен (крім символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну);
- ✓ 10) на документах про державну реєстрацію актів цивільного стану, документах, що посвідчують особу та підтверджують громадянство, документах про освіту та кваліфікацію, трудову діяльність особи, документах про право власності на рухоме чи нерухоме майно (включно з технічною документацією до таких документів), документах щодо стану здоров'я особи.

НЕ поширюється

- ✓ 3. Заборона, передбачена частиною першою цієї статті, не поширюється на випадки використання символіки російської імперської політики (**за умови, що це не призводить до виправдання і глорифікації російської імперської політики**):
- 1) в експозиціях музеїв, тематичних виставках;
 - 2) у процесі наукової діяльності, у тому числі під час проведення наукових досліджень та поширення їх результатів у не заборонений законодавством України спосіб;
 - 3) під час показу, опису, реконструкції (зокрема історичної) або в інший спосіб відтворення історичних подій;
 - 4) у творах мистецтва;
 - 5) у посібниках, підручниках та інших матеріалах наукового, освітнього і навчального характеру, які використовуються у навчальному, навчально-виховному і освітньому процесах;
 - 6) у процесі інформаційної роботи з метою поширення інформації про агресивну війну, яку Російська Федерація розв'язала і веде проти України та Українського народу;
 - 7) в інформаційних, інформаційно-аналітичних програмах та документальних фільмах;
 - 8) в атласах, картах, путівниках.

ОТЖЕ, у музейному просторі може
бути російська імперська символіка
ЗА УМОВИ, що вона за фактом **НЕ** є
російською імперською
пропагандою. Іншими словами,
музейна експозиція має бути такою,
щоб **викривати,**
засуджувати російську
імперську політику.

ЗАКОН УКРАЇНИ

«Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності»

від 13.12.2022 р. №2834-IX

- Підпункт 17 пункт 1 стаття 1:
- «українська національна ідентичність - стійке усвідомлення особою належності до української нації як самобутньої спільноти, об'єднаної назвою, символами, географічним та етносоціальним походженням, **історичною пам'яттю**, комплексом духовно-культурних цінностей, зокрема українською мовою і народними традиціями».

ЗАКОН УКРАЇНИ

«Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності»

- **Стаття 3.** Правова основа державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності
- 1. Правову основу державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності становлять [Конституція України](#), закони України ["Про національну безпеку України"](#), ["Про освіту"](#), ["Про закордонних українців"](#), ["Про волонтерську діяльність"](#), ["Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті"](#), ["Про основи національного спротиву"](#), цей Закон, інші нормативно-правові акти України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

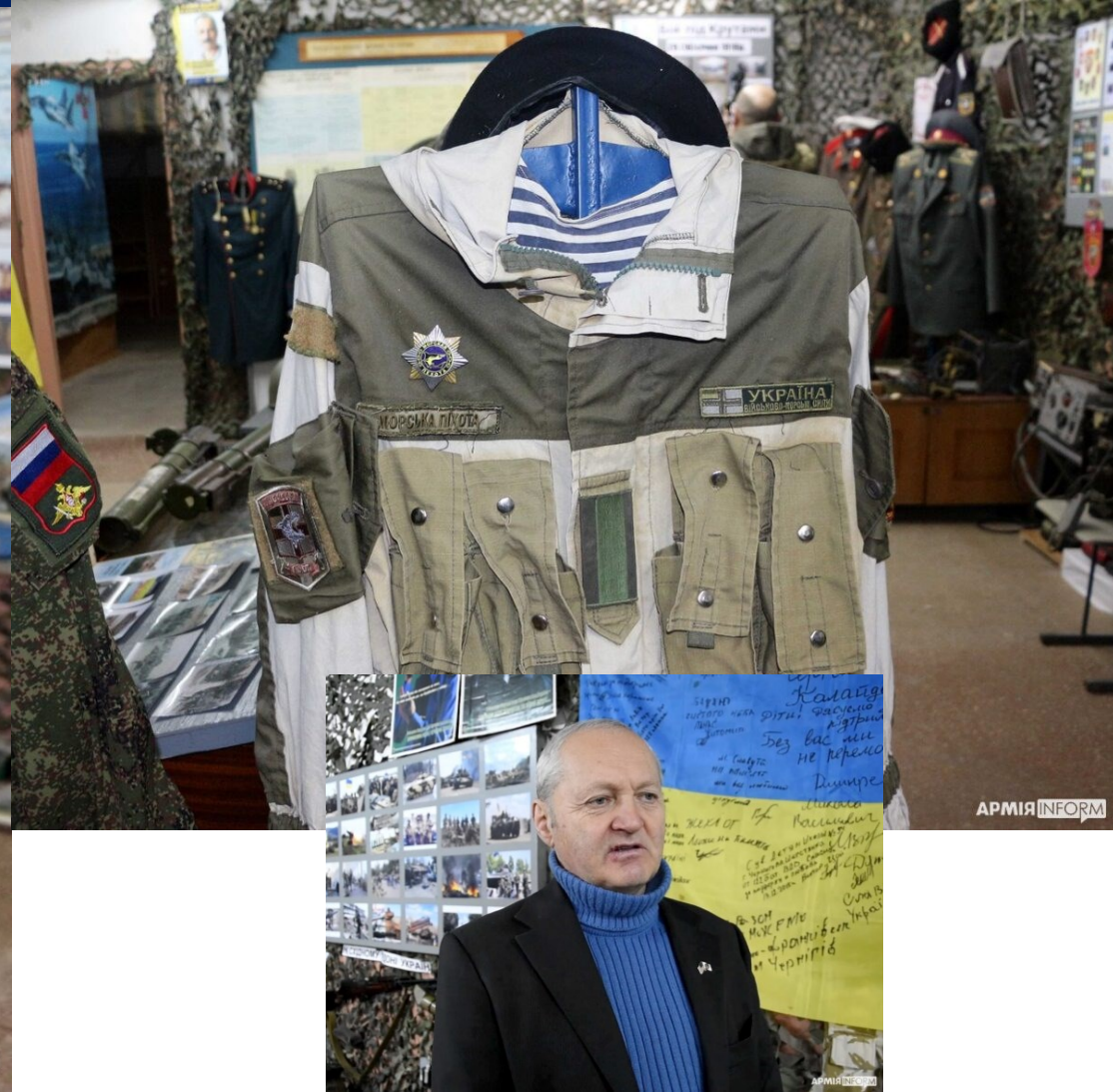
Стаття 4. Закону про завдання

- 1) формування у громадян України, у тому числі дітей та молоді:
- активної громадянської позиції на основі поваги до прав людини, духовних цінностей українського народу, національної самобутності;
- оборонної свідомості та громадянської стійкості;
- патріотизму;
- поваги до державних символів, державної мови, суспільно-державних (національних) цінностей України, розуміння їх важливості для становлення держави;
- 2) формування та збереження української національної ідентичності у громадян України, які усвідомлюють свою належність до української нації, а також у закордонних українців;
- 3) забезпечення розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України;
- **4) усунення впливу держави-агресора (держави-окупанта) в інформаційній, освітній, культурній сферах України;**
- 5) активізація діяльності інститутів громадянського суспільства для досягнення цілей державної політики в зазначеній сфері;
- 6) **поширення інформації про ветеранів війни, формування у суспільстві традицій вшанування пам'яті загиблих (померлих) ветеранів війни;**
- 7) формування готовності громадян до виконання конституційного обов'язку щодо захисту незалежності та територіальної цілісності України.
- 3. Пріоритети державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності визначаються у Стратегії утвердження української національної та громадянської ідентичності, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Вшанування Захисників України

- **Захисники України – всі особи, які боролися за свободу та незалежність України.**
- **Особи, які служили/боролися в складі іноземних збройних формувань, організацій тощо за національні інтереси іноземних держав **НЕ** можуть бути Захисниками України.**
- ***Із форм вшанування Захисників України:***
 - ❑ **ЖИВИХ** — у всіх заходах та справах національно-патріотичного, військово-патріотичного виховання, громадянської освіти. Маємо **дякувати** їм за виконання свого обов'язку захищати Україну **ціною свого здоров'я і життя**.
 - ❖ **ЗАГИБЛИХ** — увічнення пам'яті про них:
 - ✓ меморіальними засобами,
 - ✓ у назвах,
 - ✓ в експозиціях музеїв,
 - ✓ в навчально-виховному процесі,
 - ✓ в науковій, науково-популярній літературі, інформаціях та публікаціях в інформаційному просторі.

Різноманітна колекція військових експонатів представлена в музеї чернігівської школи № 34. Її самотужки зібрав учитель предмета «Захист України» Віктор Трухан. Нині в музеї декілька тематичних кімнат: від часів Гетьманщини до сучасної визвольної війни українського народу.

Місце пам'яті

вулиця Чорновола
Chornovola Street

3 березня 2022 року о 12:15 у Чернівці російський літак скинув бомби на житловий масив у центрі міста на вулицях Чорновола та Богуня. Окрім житлових будинків, постраждали аптека, продуктовий магазин та кардіологічний диспансер, який знаходиться поряд.

За результатами судової вибухово-технічної експертизи це були бомби ФАБ-500.

У той момент на вулиці стояла черга мешканців в аптеку та за продуктами. За офіційними даними, від цього бомбардування загинуло 47 людей, ще 18 отримали травми.

On March 3, 2022, at 12:15 p.m., a Russian plane dropped bombs on a residential area in the center of Chernihiv, on Chornovola and Bohuna Streets. Apart from residential buildings, a pharmacy, a grocery store and a cardiology dispensary located nearby were destroyed.

According to the results of the forensic explosives examination, they were FAB-500 bombs. At that moment, residents were queuing for medicines and groceries outside. 47 people died and 18 were injured as a result of the bombing.

Чернігів
МІСТО ГЕРОЇВ

КУ - Туристичний інформаційний центр Чернігівської міської ради
вул. Шевченка, 9
Тел.: +38 (0462) 675 035
e-mail: chernihiv.tic@ukr.net
www.chernihiv.travel

Chernihiv Tourist Information Center
9, Shevchenko Street
Phone number: +38 (0462) 675 035
e-mail: chernihiv.tic@ukr.net
www.chernihiv.travel

Вони віддали життя за Чернігів

Орден «За Мужество»
II степени
Указом Президента Украины
№ 416/2022
від 18 червня 2022 року
нагороджений орденом
«За Мужество»
II ступеня (посмертно)

Денис Любенко

Данис Любенко народився 14 вересня 2001 року у місті Чернівці.
Вступив до Збройних Сил України у травні 2021 року добровільно. Службу проходить на посаді
«оператор-розвідник» розвідувальної роти 1-4 окремої танкової Сіверської бригади.
З початком повномасштабного вторгнення РФ на територію України боровся на кордоні Чернітова.
З початком повномасштабного вторгнення РФ на територію України боровся на кордоні Чернітова.

Загинув 24 лютого 2022 року, коли був в зоні бойових дій.
Похований у місті Чернівці.

На своем интернет-портале «Аргументы и факты» гериатрический центр напоминает о важности питания.

Місце пам'яті
Memory place

вулиця Незалежності,
мікрорайон Масани
Nezalezhnosti Street, Masany District

27 лютого 2022 року у мікрорайоні Масина в Чернівці під час бою з підрозділами наступальних військ російської агресора героїчно загинув військовий танка ІІ класомі Сіверської бригади Збройних Сил України.

Очевидці казали, що, відчуваючи нерівність сил і перевагу ворога, Захисники виступили відвести свою частину.

навіднику – молодшому сержанту Івану Ковалю та молодшому
сержанту Дмитру Капличу.

On February 27, 2022, a tank of Separate Tank Silver Brigade of the

On February 27, 2022, a tank crew of the 1st Separate Tank River Brigade of the Armed Forces of Ukraine died heroically in Cherniv's Mezhyr district in a battle with units of the advancing troops of the Russian aggressor.

In their last battle, new members destroyed the enemy saboteur group and two of their tanks. According to the eyewitnesses, sensing the inequality of forces and the superiority of the enemy, the defenders managed to move their vehicle away from the area of high-rise buildings to prevent putting civilians under attack.

Glory and eternal memory to the Heroes: Senior Lieutenant Maksym Bilokon, Gunner-Junior Sergeant Ivan Koval, and Driver-Mechanic Junior Sergeant Dmytro Kaplin.

Чернігів
МІСТО ГЕРОІВ

[illegible]

Downloaded At: 11:53 11 September 2009

Про меморіальні дошки чернігівська і моршинська школи

ЮРІЙ СОКОЛОВ
ПОЕМА

РУБІЖ

Василь Чепурний

Сто днів
Широкої
війни

ПОВНІСТЮ ПЕРЕРОБЛЕНО
ТРЕТЄ ВИДАННЯ

ПІВНІЧНИЙ ФОРПОСТ

ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАПРЯМОК, 2022

МИХАЙЛО ЖИРОХОВ

